

30 veelgestelde vragen over privacy

Privacy op scholen. Een belangrijk thema met het oog op de komende Algemene Verordening Gegevensbescherming. In dit document zijn 30 veelgestelde vragen over de volgende deelonderwerpen opgenomen:

- Algemeen
- Bewustwording en informeren betrokkenen
- Wettelijke termen
- Gegevensverstrekking aan anderen
- Beveiliging
- Verwerkersovereenkomst
- Toestemming
- Functionaris Gegevensbescherming
- Datalek

ALGEMEEN

Is een privacybeleid verplicht?

Ja, de *Algemene Verordening Gegevensbescherming* (AVG) legt bij organisaties, en dus ook bij u als school, meer verantwoordelijkheid om aan te tonen dat u aan de privacyregels voldoet. De nieuwe regels dwingen om als organisatie erover na te denken hoe persoonsgegevens worden verwerkt en beschermd. Beleid daarvoor opstellen is onontbeerlijk. Tot 25 mei 2018 hebben we de *Wet bescherming persoonsgegevens*, maar die komt te vervallen met de komst van de AVG op die datum.

Hoe moeten we omgaan met het vernietigen van gegevens? Heeft dat prioriteit?

Vanuit de wet- en regelgeving volgen er zogenoemde bewaartermijnen, waaruit u kunt afleiden welke gegevens u voor een bepaalde periode moet bewaren en na hoeveel jaar u deze gegevens dient te vernietigen. We zien dat het aantal gegevens bij scholen (al dan niet digitaal) opstapelt. Het advies is om stapsgewijs de bestaande gegevens te vernietigen. In kaart brengen wat de bewaartermijnen zijn heeft prioriteit (stap één), de uitvoering daarvan is stap twee. Het Handboek Privacy bevat daarvoor een handig overzicht.

BEWUSTWORDING EN INFORMEREN BETROKKENEN

Hoe meld ik de wijzigingen in het privacybeleid aan personeel en ouders? Hoe informeren we ouders/personeelsleden over het privacyreglement?

De inhoud van het privacyreglement, dit noemen we ook wel de basis, dienen de ouders en het personeel te kennen. Maak dit reglement openbaar op de website of stel het opvraagbaar via de nieuwsbrieven van de school en in de schoolgids. Neem het personeel mee in de ontwikkeling van het privacybeleid door hen de kernpunten van de veranderingen tijdens bijvoorbeeld een studiemiddag mee te geven. Denk bijvoorbeeld aan uitleg over hoe de school omgaat met fotogebruik van leerlingen.

Hoe betrek je de MR bij het privacy-proces?

De *Wet medezeggenschap op scholen* vereist instemming (advies bij omzetting van instemmingsrechten naar adviesrechten) van de oudergeleding van de MR bij vaststelling of wijziging van een regeling over het verwerken van en de bescherming van persoonsgegevens van ouders. Voor de personeelsgeleding van de MR is vereist dat er instemming wordt gevraagd over de vaststelling of wijziging van een regeling over het verwerken en de bescherming van persoonsgegevens van het personeel. Het advies is om

stapsgewijs het privacybeleid voor te leggen aan de MR, te beginnen bij het privacyreglement zelf. Bij het Handboek Privacy is een stappenplan gemaakt waarbij iedere keer een stukje beleid voor de MR kan worden neergelegd. Zo is het behapbaar en overzichtelijk. Daarbij is het van belang om bewustwording rondom privacy te creëren. Hiervoor kunt u onder andere gebruik maken van handige tools van de websites van Kennisnet en de Autoriteit Persoonsgegevens.

WETTELIJKE TERMEN

Wat betekent de juridische term persoonsgegevens?

Dit betreft alle informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon. Er zijn vele soorten persoonsgegevens. Voor de hand liggende gegevens zijn iemands naam, adres en woonplaats. Maar ook telefoonnummers en postcodes met huisnummers zijn persoonsgegevens. Gevoelige gegevens als iemands ras, godsdienst of gezondheid worden ook wel bijzondere persoonsgegevens genoemd. Deze zijn door de wetgever extra beschermd.

Wat betekent de juridische term verwerkersverantwoordelijke?

De school is – als het gaat om de privacy van leerlingen en alle andere betrokkenen bij de school – de verwerkersverantwoordelijke. De school stelt het doel en de middelen rondom alle activiteiten die te maken hebben met gegevens past. Officieel is de rechtspersoon (vereniging of stichting) die boven de school 'hangt', degene die verantwoordelijk is. De uitvoering daarvan ligt bij het bestuur en de directie.

Wanneer is er sprake van gegevensverwerking?

Gegevensverwerking gaat om het handelen met betrekking tot persoonsgegevens. Bijvoorbeeld een leerlingvolgsysteem waar een naam, adres en gegevens rondom de voortgang op school worden opgeslagen. Niet alleen het vastleggen, maar ook het gebruiken of bewaren valt onder de gegevensverwerking.

Wat betekent de juridische term verwerker?

Een verwerker verwerkt buiten dienstverband ('in opdracht') persoonsgegevens ten behoeve van de school. Voorbeelden daarvan zijn een uitgever of een arbodienst. Die organisaties verwerken gegevens die ze van de school ontvangen. Denk aan een bedrijf met digitale leermiddelen, die informatie van leerlingen opslaan in hun tools. De school moet met zo'n verwerker een verwerkersovereenkomst afsluiten, omdat de school verantwoordelijk is voor de gegevens. Dan moet wel goed geregeld zijn wat de verwerker daar wel en niet mee mag doen.

Wat betekent de juridische term betrokkene?

De betrokkene is degene op wie een persoonsgegeven betrekking heeft. Bij u op school bijvoorbeeld een leerling of leerkracht, maar dat kan ook een sollicitant of een leverancier zijn.

GEGEVENSVERSTREKKING AAN ANDEREN

Mag een kerkgenootschap gegevens verstrekken aan de school?

Het is in alle gevallen van belang om na te gaan wat het doel en de grondslag is om gegevens te verstrekken, want op grond van de privacywet- en regelgeving mogen er bij het ontbreken van een doel en grondslag geen gegevens worden verstrekt. De kerk is in dit geval verantwoordelijk voor de gegevens die zij aangeleverd krijgt van de ouders als gemeenteleden. De kerk krijgt deze gegevens ten behoeve van de ledenadministratie en het gemeente zijn. Een duidelijk doel en daarom ook wettelijke grondslag ontbreekt in dit geval om de gegevens door te spelen aan de school, tenzij de ouders hier schriftelijk en ondubbelzinnig toestemming voor hebben gegeven. Wat wel mogelijk is om een totaal aantal

gedoopte kinderen (een getal) per jaar door te geven, zonder dat daar persoonsgegevens in worden vermeld, zoals een naam of adres.

Binnen hoeveel weken moet je antwoord geven aan ouders als ze verzoeken om een leerlingendossier?

Binnen vier weken. Dit is op basis van het privacyreglement, dat door de school is vastgesteld.

Hoe moeten we het met vrijwilligers doen? Moeten zij ook een geheimhoudingsverklaring ondertekenen?

Ook vrijwilligers komen in aanraking met persoonsgegevens van betrokkenen bij de school. Om die reden dienen zij een geheimhoudingsverklaring te ondertekenen.

Is het mogelijk om groepslijsten met mail- en adresgegevens van alle leerlingen van de school verder te verspreiden?

Het is wettelijk niet toegestaan om zomaar mail- en adresgegevens van alle leerlingen van de school te verspreiden buiten de school en aan andere ouders of leerlingen. Dit mag wel als de ouders (en leerlingen als ze 16 jaar zijn) daarvoor toestemming hebben gegeven.

Mag je leerlinggegevens verstrekken aan medezeggenschapsraadleden of bestuursleden?

Indien daar een doel en grondslag voor bestaat mag dit wel. Voor bestuursleden kan dit bijvoorbeeld zijn dat er een leerling wordt ingeschreven op school; het bestuur beslist dan over de toelating. In dat geval is het van belang dat zij de juiste gegevens daarover ontvangen. Voor medezeggenschapsraadleden zal er in de meeste gevallen een doel en grondslag ontbreken om gegevens van leerlingen in te zien. Het privacyreglement van de school verschaft hierin duidelijkheid.

BEVEILIGING

Ben ik verplicht om beveiligingsmaatregelen te vermelden?

Ja, de *Algemene Verordening Gegevensbescherming* verplicht om beveiligingsmaatregelen in kaart te brengen. Anderen moeten immers niet zomaar bij de persoonsgegevens kunnen komen.

Hoe kunnen we de technische beveiligingsmaatregelen het beste in kaart brengen?

Het advies is om met de ICT'er van uw school te kijken welke maatregelen er op dit moment al zijn genomen, en wat nog ondernomen moet worden. Op basis van het Privacy Handboek kan worden gekeken wat er nog ontbreekt. De ontbrekende zaken (of onbeschreven zaken) dienen genoteerd te worden in het privacybeleid.

Is het verplicht om ParnasSys voor leerkrachten alleen inzichtelijk maken voor hun eigen groep? Gevolg is dat ze niet bij gegevens van andere groepen kunnen, terwijl dat wel relevant kan zijn.

Zolang er een doel en grondslag voor bestaat (bijvoorbeeld de ontwikkeling van de leerresultaten van de achterliggende jaren inzien om goed onderwijs te kunnen geven), mag een leerkracht meer inzien dan alleen de eigen groep. Het is dus niet verplicht om in het leerlingvolgsysteem alles per groep af te schermen. Bedenk echter wel altijd of het een toegevoegde waarde (doel en grondslag) heeft dat de leerkracht meer dan alleen de eigen groep kan inzien.

VERWERKERSOVEREENKOMST

Wat is een verwerkersovereenkomst?

Dit betreft een overeenkomst tussen de 'verwerkersverantwoordelijke' en 'verwerker'. In een verwerkersovereenkomst legt u de voorwaarden voor de gegevensverwerking vast. U als school bent namelijk verantwoordelijk voor de persoonsgegevens van de betrokkenen bij uw school, en u mag die niet zomaar aan derden geven. Daarom is een overeenkomst nodig om de rechten en plichten vast te leggen. In het Privacy Handboek zijn modellen opgenomen.

Met welke partijen moet ik de verwerkersovereenkomst sluiten? Wie moet het initiatief daartoe nemen?

De 'verwerkersverantwoordelijke' dient verwerkersovereenkomsten te sluiten. Voor uw school geldt dus dat er een verwerkersovereenkomst met bijvoorbeeld het administratiekantoor moet worden gesloten. Het administratiekantoor (de 'verwerker') krijgt namelijk gegevens van uw personeel. U dient na te kijken of er mogelijk al verwerkersovereenkomsten zijn gesloten met bijvoorbeeld een digitaal leermiddelenbedrijf. Mocht dat niet zo zijn, dan moet u dat alsnog doen.

TOESTEMMING

Hoe vraag ik toestemming van ouders om gegevens, waarvoor toestemming nodig is (zoals foto's), te verwerken?

De *Algemene Verordening Gegevensbescherming* vereist ondubbelzinnige toestemming. Het beste is om schriftelijk toestemming te hebben. Als school dient deze toestemming opgeslagen te worden (mag digitaal). Aangeven dat gegevens worden verwerkt en dat er bezwaar kan worden ingediend als ouders dit niet willen, is niet mogelijk.

Kunnen we als school het toestemmingsformulier uitbreiden met concrete voorbeelden (voorbeelden van systemen)?

Dit is mogelijk. Hoe beter degene die toestemming geeft wordt geïnformeerd; hoe zorgvuldiger het is. Het is bedoeld als model voor de scholen.

Mogen wij oud-leerlingen benaderen voor bijv. voor een reünie?

Ja, er geldt echter een bewaartermijn voor adresgegevens van oud-leerlingen van twee jaar. Dus twee jaar nadat de leerling van school af is, moet het adres van de leerling worden verwijderd. Om die reden is toestemming vereist om die gegevens langer te bewaren. Daarvoor zit een formulier in het handboek.

Dienen oud-leerlingen zelf toestemming te geven of doen ouders dit voor hen?

Tot 16 jaar dienen ouders toestemming te geven. Voor oud-leerlingen van het voortgezet onderwijs, zal het in de meeste gevallen de leerling zelf zijn die toestemming geeft.

Moeten we toestemming hebben voor het plaatsen van foto's?

Ja, het plaatsen van foto's is om die reden ook vermeld op het toestemmingsformulier. Op de website kun je dat bijvoorbeeld ook achter een beveiligde portal doen. Als een ouder verzoekt een foto van zijn/haar kind te verwijderen, dan moet je daar gehoor aan geven.

Mogen ouders foto's maken van andere leerlingen dan hun eigen kind?

Als het *door de ouders* gebeurt, dan valt het onder verantwoordelijkheid van die ouders (zij 'verwerken' dan gegevens). De school is daar niet verantwoordelijk voor. Ook niet als ouders hun foto's delen op internet.

- Als ze foto's maken op een *openbare plek* (tijdens een schoolreisje naar de dierentuin bijv.) moeten ze zich natuurlijk ook aan de privacywetgeving houden en mogen de privacy van andere leerlingen niet schenden.
- Als ze foto's maken op school, is dat *niet* op een openbare plek. Daarom mag de school regels opstellen voor het maken van foto's door ouders. U kunt bijvoorbeeld afspreken dat de ouders alleen hun eigen kinderen op de foto mogen zetten en/of hun foto's niet op internet mogen plaatsen. Dit kunt u in uw beleid opnemen. Een andere optie is dat de school de foto's deelt op de beveiligde website van de school (dan is er wel toestemming van ouders nodig).

FUNCTIONARIS GEGEVENSBESCHERMING

Is een functionaris gegevensbescherming verplicht?

De verplichting om een Functionaris voor de gegevensbescherming aan te wijzen, geldt voor een schoolbestuur (en niet per school). Schoolbesturen moeten vrijwel altijd een FG aanstellen. Een school voldoet namelijk in bijna alle gevallen aan één van de drie situaties waarin een FG verplicht is. Zo is een organisatie verplicht een FG aan te wijzen als zij regelmatig en stelselmatig betrokkenen observeert. Bij scholen is al snel sprake van deze situatie. Zij gebruiken bijvoorbeeld doorgaans leerlingvolgsystemen om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van individuele leerlingen.

VGS en VBSO zijn op dit met verschillende partners in gesprek voor een aanbod FG. Houd de actuele berichtgeving in de gaten voor dat aanbod.

Welke taken heeft een functionaris gegevensbescherming?

De taken van de FG¹ zijn onder andere:

- het houden van toezicht op verwerkingen van persoonsgegevens;
- het houden van toezicht op wijzigingen in bestaande verwerkingen en/of het aanleggen van nieuwe verwerkingen met persoonsgegevens binnen de school;
- geven van (ongevraagd) advies en doen van aanbevelingen over privacy in het algemeen en de toepassing van de AVG;
- overleg met de Autoriteit Persoonsgegevens;
- organiseren, inrichten en/of onderhouden van het verwerkingsregister met alle verwerkingen persoonsgegevens binnen de school;
- het (laten) afhandelen van klachten inzake privacy.

Kan ik iemand binnen de school de functie van functionaris gegevensbescherming laten vervullen?

Daarvoor heeft de school wel enige grootte nodig. Het is niet noodzakelijk dat een FG in dienst is bij het schoolbestuur. De *Algemene Verordening Gegevensbescherming* kent nadrukkelijk de mogelijkheid om ook een externe FG te benoemen.

Samengevat zijn er drie opties:

1. U benoemt binnen de eigen organisatie iemand als FG.
2. U benoemt in samenwerking met andere schoolbesturen een FG.
3. U huurt een externe FG in.

¹ Deze taken worden in de Handreiking Functionaris Gegevensbescherming (PO-raad, VO-raad, Kennisnet) genoemd, zie: <https://www.kennisnet.nl/fileadmin/kennisnet/publicatie/Kennisnet-Handreiking-functionaris-gegevensbescherming.pdf>.

DATALEK

Wat is een datalek?

Een datalek is een inbreuk op de beveiliging waarbij persoonsgegevens zijn blootgesteld aan verlies of onrechtmatige verwerking. Denk bijvoorbeeld aan een kwijtgeraakte USB-stick van een medewerker of een toegangsdeur naar een ruimte met personeels- en/of leerlingendossiers die toegankelijk is voor daartoe onbevoegde derden.

Hoe weet ik of er binnen mijn school een datalek is?

In het Privacy Handboek is hiervoor een handig stappenplan (handboek datalekken) opgenomen. Door een aantal vragen uit dat handboek datalekken te beantwoorden, komt u tot de conclusie of er wel of geen sprake is van een datalek.